

ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ

ч. 109   липень – вересень 1996

Вогонь Орлиної Ради

1

ДОРОГІ БРАТЧИКИ І СЕСТРИЧКИ!

Постійною турботою станичних, кошових і гніздових є: як обсадити всі новацькі рої кваліфікованими виховниками? Зрозуміло, що без якісних виховників не зможемо дати дітям повновартної пластової програми.

Правильник УПН установляє певні критерії для обсади виховного складу роїв і гнізд. Ці критерії базовані на довголітньому досвіді нашого уладу. Числові вимоги, подані в правильнику, забезпечують найкраще охоплення дітей виховниками та забезпечують справність у переводженні новацьких зайнятть. Це є **вимоги** і їх належить дотримуватися, хіба що через місцеві обставини це є зовсім неможливе. Між ними такі:

- Рій має мати від 6 до 10 членів.

- Гніздо має мати 2 до 4 рої.

- Щоб бути новацьким виховником, треба мати принаймні ступінь розвідувача (окрім інших вимог).

А тепер візьмім під нашу люпу одну з наших найбільших станиць і придивімся до її новацьких частин:

- Всіх новаків у станиці 140. Вони поділені на два гнізда, по 6 роїв у кожному. Один гніздовий, який би він добрий не був, не є в стані приділити належну вагу 6-ом роєм і 70-ом новакам!

- За винятком одного, всі решта 11 роїв чисельно перевищують дозволений стан: 10. Один рій має аж 13 членів! Я не брався б вести 13 новаків, бо знаю, що не все зможу їх опанувати. Ясно, що є виховники кращі за мене, але їм це не є дуже легко.

- Ситуація є тим більше ускладнена, що з усіх 19-ох впорядників, 9 - тобто половина - це пластуни учасники, які повинні ще працювати самі над собою в рамках юнацької програми. Що більше: впорядниками наймолодших роїв є найменше досвідчені пластуни учасники, тоді коли найменші діти, які тільки-що прийшли до новацтва, потребують найкращих, найбільше досвідчених виховників. Це, що один рій веде двох братчиків, не багато поліпшує справу, оскільки вони обидва є тільки пластунами учасниками.

Стан є дещо кращий, але все ж не задовільний у новачок. Тут теж маємо два гнізда; одне має 5 роїв, а друге 6. Як правило, в кожному рою є дві впорядниці. На 20 виховниць є 5 пластунок учасниць.

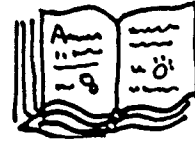
Між роями бачимо такі назви як "Орли" і "Орлики", які не є дозволені правильником з уваги на назви новацьких ступенів. Також у звітах бачимо римські числа на означення гнізд тоді, як правильник виразно приписує арабські.

З повищого виходить, що тут потрібно мати по 3 гнізда новаків і новачок. Виховників не бракує - є по 2 впорядники в роях. Треба вибрати з-поміж впорядників підходящих старших пластунів і післати їх на вишкіл гніздових. А рої треба переформувати, щоб не були завеликі. Це причиниться до піднесення рівня новацької праці.-

Щиро вітаю Вас: С К О Б І

Степан Орел Орел

ЩО РОЗКАЖЕМО НОВАЦТВУ?

У пластовому таборі

Було це з початком липня тисяча дев'ятсот тридцять сьомого року. Цього року український Пластовий Табір у Підлютому переживав велике та рідке свято: гостив у себе свого великого Покровителя, улюбленого Митрополита Андрея.

Якже дійсно сердечно вітали оці молоденькі серця того найбільшого з наших Владик, як добре вони відчули ту велику любов, якою горіло до них шляхетне серце їхнього Митрополита!

І від цього дня починається правильне ставлення стійки перед палатою Митрополита.

Ось молоденький новак держить стійку. Випрямлена по стрілецьки постать, пластова палиця «на плече», неначе й справді кріс, а маленькі ноги твердо вибивають рівномірний такт: раз-два, раз-два.

Та ось відчиняється вікно палати, а в ньому з'являється сам Митрополит.

Новак віддає пластову почесь та починає далі вибивати свій рівномірний такт: раз-два, раз-два. Тільки тепер іще більше твердо, більше бадьоро. А Митрополит хвилю радісно глядить за ним та з любов'ю всміхається.

— Пластунчику маленький, а ходи но сюди, до мене! — кличе.

Новак добре чує поклик Митрополита, але хвилину вагається. В його серці повстає боротьба — непевність: йому ж строго заборонено в часі стійки з кимнебудь розмовляти, а тут кличе сам Митрополит. Що йому робити?

Мала хвилина і він ось уже стоїть перед Митрополитом «на струнко».

Це була тільки мала хвилина, але Митрополит запримітив ваганя новака.

— Чому це ти, пластунчику, зразу не прийшов, як я тебе покликав?

— Мені не вільно в часі стійки ні з ким розмовляти — твердо відповідає новак.

— А чому ти таки мене послухав і прийшов?

— Бо я рішив, що як я держу стійку біля особи Ексцеленції, то я є зобов'язаний також їх слухати. Ексцеленція прецінь знають також пластовий закон, а коли все ж таки мене кликали, так видно, що була до того важна причина і тому — я думаю, що я не зломив карности, коли я послухав їхнього поклику.

— Ти добре рішив — каже Митрополит — і поступив так, як повинен поступити добрий пластун: ти рішився скоро, красно, обережно, бистро.

— Запам'ятай собі, хлопчику, що ти є також лицарем Христа і Пречистої Диви Марії, і тому твоїм обов'язком є боронити їх чести перед ворогами-безбожниками. Мужньо маеш тримати стійку біля Божого Маєстату.

Митрополит кивнув приязно рукою в сторону новака, неначе благословив його. Новак віддав знову пластову почесь, — вікно зачинилося і всміхнене лице Митрополита зникло.

І знову було чути під вікнами палати рівномірне: раз-два, раз-два, — це сторожив пластун і роздумував у своєму молоденькому серці про те, що перед хвилиною почув.

А коли прийшла зміна стійки і наш пластунчик хотів відійти до свого шатра, Митрополит дав йому коробку з цукерками, на якій було написано: «Моему маленькому доброму пластунові і лицареві Марії, на пам'ятку дарує Кир Андрей».

Браніслав Нушич

КІТ ТА МИША

Усі в домі полягали спати і мишка вилізла зі своєї нірки, щоб перевірити стіл, на якому вечеряли. Може їй пощастить поласувати крихітками, що їх господиня забула прибрати зі столу.

Мтшка завжди виходила дуже обережно. Так і цього разу. А глянувши, вмить побачила, як у темряві, мов іскорки, світяться двоє котячих очей. "Ага, ти тут", - подумала мишка й ще глибше заховалася в нірку. Це був старий кіт Мартин.

"Подумати тільки! Злий котяра помітив мене, хоч я й не дихала", прошепотіла мишка й зникла.

Просиділа вона там довгенько, а проте кіт і досі був там. Тоді вона вирішила почати з котом розмову, сподіваючися підлеститися до нього.

-Дядечку, чи довго ти ще думаєш сидіти перед цією норкою? - спитала миша.

-Доти, доки ти, племіннице, вийдеш з неї, - відповів кіт.

-Невже тобі так закортіло познайомитися зі мною?

-Познайомитися - не дуже, а от з'їм я тебе з насолодою.

Від цих слів мишу пройняв дроз.

-Серденько, я ж ні в чому не завинила перед тобою!

-Завинила, та ще й як! - муркнув кіт. -От на приклад, ти прогризла дверцята буфета, шкуру на кріслі, з'їла сир, а минулої ночі шкрябала і вовтузилася під ліжком.

-Невже це такий великий гріх, через який треба мене з'їсти? - пропищала мишка. -Не розумію тебе: я худа і виснажена, а тут тебе добре годують. І ото охота тобі цілу ніч вартувати біля моєї нірки?

-Ех, небого, - відказав кіт, -не розумієш ти цього. Я не скаржуся, та все ж смачніше те, що здобудеш сам.

-А чи не можна, дядечку, нам домовитись і укласти угоду про дружбу?

-Де це ти чула, племіннице, щоб коти дружили з мишами?

-Це правда, але ми могли б стати один одному в пригоді.

-Про користь тобі від мене я розумію, а от не збагну, яку користь мав би я від дружби з тобою, - зауважив кіт Мартин.

-Дядечку, пообіцяй мені тільки, що не чіпатимеш мене, а я дам слово щовечора приводити тобі своїх друзів-мишей і ти їх спокійнісінько їстимеш.

-І як же ти думаєш приводити їх до мене?- поцікавився кіт.

-Ось як. Ти вдаватимеш, що спиш, а я скажу товаришам, що ти напився горілки й сп'янів.

-Згода,- сказав кіт. -Хай буде по-твоєму.

-Отже лягай і вдавай, ніби спиш. А я піду по товаришів.

Кіт так і вчинив. Миша залізла у нору і скликала друзів на раду.

-Браття,- сказала вона, -я розповім вам чудасію. Кіт, наш лютий ворог, напився. Захотів пити і, побачивши на буфеті кухоль з горілкою, почав з нього хлелтати. Я на власні очі бачила, як він, п'яний, спотикався по кімнаті, а тепер розлігся й хропе. Отже цілу ніч можна бігати по дому.

Миші слухали, не вірячи власним вухам. Нарешті найстарша сказала:

-Та годі, скажи серйозно, чи правда, що кіт спить?

-Спить, мов убитий.

-Може він так хоче обдурити нас, аби схопити?

-Якщо ви боїтеся, то виходьте з нори й дивіться.

Миша вискочила з нори, а інші висунули голівки, щоб дивитися на виставу. Миша сміливо підійшла й по котячій лапі залізла йому на спину.

-Хто зна,- мовила стара миша,- може тепер кіт напиватиметься щодня; адже горілка - велике зло. Хто один раз покуштує її, то потім звикне і стане п'яницею, від якого всі відсахнуться, а ми житимемо у цьому домі спокійно.

Тим часом миша, котова подруга, залізла котові на голову і почала смикати за вуса. Раптом почувся страшений писк. Кіт роззявив пащу, схопив свою приятельку і вп'явся зубами в її тіло.

-Що ти накоїв,- крізь сльози пищала миша, -відпусти мене, адже це я!

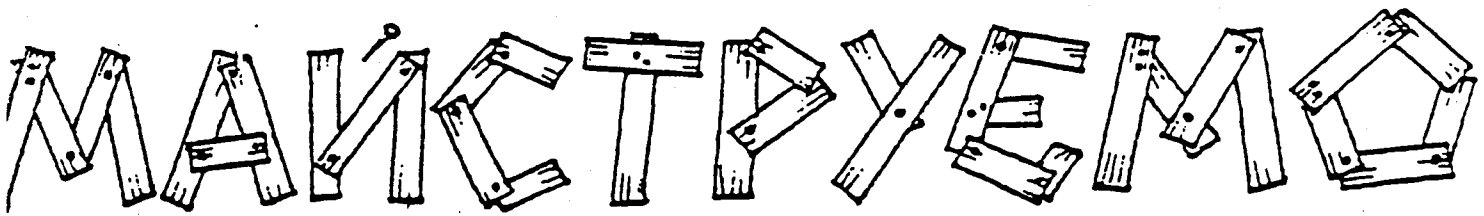
-Саме ти й потрібна мені була,- сказав кіт, випустивши поранену на підлогу й придавивши її лапою, щоб вона не могла втекти.

-Я ж твій друг!- благала миша.

КАРТИНИ

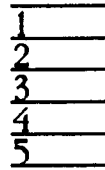
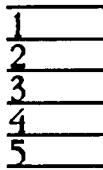

Картина ч. 1: Потрібно: шкаралупу з білих яєць, клей, пензлик і фарби, малюнок. Шкаралупу підсушити, витягнути плівку, промити в оцті, висушити і потовкти на дрібні шматочки.

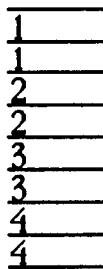
Малюнок може бути великий або маленький. Це може бути якийсь казковий персонаж. Цей малюнок (обриси) відбиваємо на аркуші паперу. Тоді змащуємо клеєм і посипаємо шматочками шкаралупи. Легенько доторкаємо рукою, щоб усі прилипли до паперу і залишаємо так на деякий час. Коли клей підсохне, підіймаємо аркуш і рештки зсипаємо з паперу. Беремо пензлик і фарби і розмальовуємо тими кольорами, які були на першій картинці.

Картина ч. 2: Потрібно: дві однакові поштові листівки з квітами або природою, клей, картон, шнурочок. На зворотному боці кожної листівки позначити поперечні лінії, в рівних відступах, що 1 см.:

і т.д.

Полоски позначити: 1, 2, 3... Тоді взяти картон, на нього покласти одну відкрітку, а під нею другу так, щоб полоски, які є намальовані, були горизонтально. Обрізати картон так, щоб величиною він був точно такий, як дві картки, одна під другою. Далі розрізати листівки по тих рисках, які ми намальовали. Тоді скласти по дві: 1 і 1, 2 і 2 і т.д.:

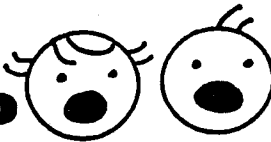

Приклеїти до картону (образком назовні) в такому порядку, як показано. Зверху причепити кусочок нитки або тоненького шнурка і можна повісити на стіну.

Картина ч. 3: Потрібно: смужки твердого паперу (картон, або папір до креслення), штемпельна фарба (найкраще подушка до печатки) або туш. Беремо смужки паперу, шириною 4 - 5 см. (довжина будь яка). Великий палець умочуємо в фарбу (може бути будь якого кольору) і робимо відбитки на смужці, по кілька разів, в довільних місцях, до кінця смужки. А тоді ці відбитки мають просохнути. Трохи фантазії - і може вийти все, що завгодно.-

Діти

Співають

СВІТЯЗЬ

Слова Й. СТРУЦЮКА

Музика А. ПАШКЕВИЧА

Натхненно

Ти сла - ва мо - я го - лос - ня і пра - дав - ня -

Сві - тязь, лю - бов ти мо - я не - вми - ру - ша, ви -

- со - ка - Сві - тязь, го - бі на при -

- ло лів - не - ба ляг - ло, по - лісь - ка ле -

- ген - до - Сві - тязь.

Двоє

Чай - ни злі - та - ють над хви - ля - ми, чай - ни ві - та - ють на скри - ля - ми,

при - ля - ми бі - ли - ми, бі - ли - ми - Сві - тязь.

*

Крилами білими, білими — Світязь.
 Нашими днями чудесними,
 Нашими щедрими веснами
 В далеч омріяну сплескує Світязь.

Ти гордо несеш свої хвилі, як море, Світязь,
 Віками для тебе сія в небі сонце, Світязь,
 Кленове весло
 На хвилю лягло,
 Волинська ти пісне — Світязь.

П р и с п і в.

Зійшла над тобою зоря світанкова, Світязь,
 Краса неповторна, краса неозора — Світязь,
 Тобі на чоло
 Роздолля лягло,
 Українська ти думо — Світязь!
 П р и с п і в.

НА - ши - ми чу - дес - ни - ми, НА - ши - ми
 гей-я, гей! гей-я, гей!

шед - ри - ми вес - на - ми в да - леч о - мрі - я - ну сплес - ку - є
 гей-я, гей!

Для закінчення
 Сві - тязь. Сві - тязь.

*

Ти слава моя голосна і прадавня — Світязь,
 Любов ти моя невмируща, висока — Світязь,
 Тобі на крило
 Півнеба лягло,
 Поліська легендо — Світязь.

П р и с п і в:

Чайки злітають над хвилями,
 Чайки вітають нас крилами,

Ой, під гаєм, гаєм...

10

Вступ.

Одна: Ой, під гаєм, га - ем, га - ем зеле - нь - ким,

The first system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 2/4 time signature. It begins with a piano (*f*) dynamic and contains the melody for the first line of the song. The lower staff is in bass clef and provides a harmonic accompaniment. The system concludes with a repeat sign.

там вправляють дівча - тонька віночком пишненьким, там вправляють дівчатонька віночком пишненьким.

The second system of musical notation continues the piece. It features a piano (*p*) dynamic in the upper staff and a forte (*f*) dynamic in the lower staff. The melody and accompaniment are clearly defined, with a repeat sign at the end.

Всі: Ой, під га - ем, га - ем, га - ем зе - ле - нь - ким, там впра - вля - ють дів - ча - тонька

Вступ.

The third system of musical notation begins with a piano (*f*) dynamic in the upper staff and a piano (*p*) dynamic in the lower staff. It includes a piano introduction (*Вступ.*) and continues the melody and accompaniment with a repeat sign.

ві - ноу - ком пишнень - ким, там впра - вля - ють дів - ча - тонька ві - ноу - ком пишнень - ким.

The fourth system of musical notation continues the piece with a forte (*f*) dynamic in both staves. It concludes with a repeat sign.

Ой під гаєм, гаєм
Гаєм зелененьким
Там вправляють новачата
Віночком пишненьким

Що за новачата
І чий то діти,
України-Батьківщини
Степовіі квіти

Гей, до сонця...

Вступ.

Одна: Гей, до сонця всі звернім наші личка бі - лі,

The first system of musical notation for 'Гей, до сонця...' consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 2/4 time signature. It begins with a forte (*f*) dynamic and contains the melody for the first line of the song. The lower staff is in bass clef and provides a harmonic accompaniment. The system concludes with a repeat sign.

бо здоровий завжди дух є здо - ровім ті - лі, бо здо - ровий завжди дух є здо - ровім ті - лі

The second system of musical notation continues the piece with a forte (*f*) dynamic in both staves. It concludes with a repeat sign.

Всі! Гей, до сонця всі звернім наші личка білі, бо здоровий завжди дух

Вступ. *mf*

є здоровим тілі, бо здоровий завжди дух є здоровим тілі.

f

Тіло й душу всі кріпим
Хлопець і дівчина,
Хай по вік, мов мак цвіте
Ненька - Україна!

Ой, ставаймо, сестри...

Вступ. *f* *mf*

1. Ой, ставаймо, сестри, в рад, і три-майостротні лад Гей, разом

зачи-най, сміло й справно виступай, Гей, разом за-чинай, сміло й справно виступай. II.

f *f*

2. На провідницю дивись, Гей! Там лиш доля єсть,
Злого кроку бережись, - Де є лад і де є честь!

ХТО ТО ТАМ...

Вступ. *f* *mf*

1. Хто то там, близький нам, жвавим кроком би-стро йде?

то че-та ді-во-ча славно перед вас до виражсе, то че-та ді-во-ча славно перед вас до виражсе!

p *f* *ff* *ff*

0. Тач-ла-три стали ми. Точно вразу закінчили,

Новацький Танок

СІНОКОСИ.

Жваво.

Б. Кур'як.

В по - не - ді - лок /ра - но, ко - сив та - то сі - но, ко - сив та - то,
ко - сив я, ми ко - сн - ли о - бид - ва. ко - сн - ли та - то, ко - сн - я,
ми ко - сн - ли о - бид - ва.

В понеділок рано косив тато сіно,-
Косив тато, косив я, ми косили обидва.

А в вівторок рано грабав тато сіно,
Грабав тато, грабав я, ми грабали обидва.

А в середу рано сушив тато сіно,
Сушив тато, сушив я, ми сушили обидва.

А у четвер рано вітрив тато сіно,
Вітрив тато, вітрив я, обертали обидва.

А в п'ятницю рано складав тато сіно,
Складав тато, складав я, ми складали обидва.

А в суботу рано звозив тато сіно,
Звозив тато, звозив я, ми звозили обидва.

А в неділю рано їли коні сіно,
Спочив тато, спочив я, відпочили обидва.

Діти, що співають цю пісню, роблять при тому відповідні рухи: косять, грабують, сушать, і т.д.

ЧЕРЕЗ ПЕРЕШКОДИ

Учасники: Гніздо.

Місце: Домівка або майдан.

Виряд: Шнурок, лавочка, хустка.

Рої стоять рядами. Перед роями у віддаленні кілька кроків улаштована перешкода зі шнурка (щоб перескочити), потім стоїть довга лавочка, ще далі в означеному місці лежить хустка. На знак сестрички перші новачки біжать, перескакують, або переповзують попід шнурок, біжать далі - перескакують лавочку, далі закладають і скоро здимають із себе хустку та повертаються на своє місце. Виграє рій, що перший скінчив біг. У терені можна використовувати природні перешкоди, що ними можуть бути: пліт, рів, потічок.

МЕТАННЯ У ЩИТ

Учасники: Гніздо.

Місце: Домівка або майдан.

Виряд: Для кожного роя щит і м'ячик.

Під стіною уставляємо щити, в промірі 10 см., стільки, скільки є роїв. Рої стоять рядами і кожна новачка по черзі кидає м'ячиком у щит. При роях стоять їх сестрички й обчислюють кількість влучних метів м'ячиком у щит. Виграє рій, що має найбільше влучних метів. Метання може відбуватися у різних позах: лежачи, кидання обіруч, кидання навколішках, присівши і т.д.

НАПАД ІНДІЯНЦІВ

Учасники: Гніздо.

Місце: Домівка або майдан.

Виряд: Свиставка.

Гніздо, за винятком 6 новачок, утворює чотири стіни кімнати, залишаючи місце на двері. Цей будинок стоїть в американських лісах. Індіанці мають вночі напасти на дім. Три білих входять до кімнати, кладуться спати, здимаючи паски, взуття і т.п. Убрання старано складають і зав'язують очі, бо то ніч.

Троє білих, що залишилися зовні, стають з обох боків дверей. Один з них свище. Ті, що сплять, убираються зі зав'язаними очима, знаходять дорогу до дверей і тікають, заки стіни помалу не начислять до сорок. Білі, що чекають зовні, хапають їх за руки, здимають опаски з очей і разом утікають. Тоді стіни замінюються в індіанців, гонять за втікаючими, які поза означеним місцем є вже безпечні. Кожний рій по черзі грає роль "білих".

БІЛКИ

Учасники: Гніздо.

Місце: Терен.

Виряд: Шишки, хустка для кожної дитини.

Кожний рій вибирає собі сховище в однаковому віддаленні від стосу горіхів (шишок). Кожна новачка має ззаду хвіст з хустки, заткненої за пояс. На даний знак рої біжать по горіхи (кожна новачка може принести тільки одну шишку) та повертаються до своїх сховищ, стараючися зірвати "хвіст" білці з іншого роя.

Білка, що не має хвоста, є ранена, хіба що рій її за 4 шишки відкупить від роя, що вирвав їй хвіст. Рій, що має найбільше шишок, виграє. За хвіст платять 4 шишки.

УВАГА: У роях, що беруть участь у грі, повинна бути однакова кількість новачок.

ПІЗНАЙ ЛИСТОК

Учасники: Два рої.

Місце: Домівка або майдан.

Виряд: Листок для кожного учасника.

Два рої стоять на означеній площі, звернені до себе лицем. Кожний рій має свого суддю. Судді припинають новачкам на плечах витяті з кольорового паперу, або правдиві, листки. На знак новачки йдуть напроти себе на зустріч та хочуть побачити й пізнати листок на плечах новачок з іншого роя, стараючися не показати свого.

Хто пізнає листок, шепче потихо своєму судді, що записує пункти для даного роя. По 3-ох або 5-ох мінутах обчислюють точки, аби ствердити, який рій виграв.

СТОРОЖА

Учасники: Дві команди.

Місце: Майдан.

Виряд: Якийсь малий предмет.

Новачки сідають двома лавами, які обернені до себе плечима, у віддаленні 10 - 15 метрів. Посередині, на землі - предмет ("скарб"). Одна новачка з кожної команди пробує проповзнути через поле бою, щоб не бути спостереженою і принести скарб до своїх. Сторожа (протівна команда) ловить тих, що підкрадаються, вказуючи рукою через плече, як тільки почують шелест. Новачка, що їй удалося переповзти й узяти скарб, здобуває точку для своєї команди.

Самодіяльна Гра ¹⁷

О. Федейко

РОМКО-БОМКО

ДІЄВІ ОСОБИ:

1. РОМКО-БОМКО, хлопець 10 років
2. ВАСИЛЬ, хлопець 9 років
3. 1-ИЙ ДОБРОДУШОК
4. 2-ИЙ ДОБРОДУШОК
5. 3-ИЙ ДОБРОДУШОК
6. 4-ИЙ ДОБРОДУШОК
7. КАЧКА
8. ГОРОБЧИК
9. ПОЛЬОВИЙ КОНИК-СТРИБУНЕЦЬ
10. МЕТЕЛИК-КАПУСТЯНИК
11. ПОЛЬОВИЙ МАК
12. 1-ШИЙ ПЛАСТУН 12 років
13. 2-ГИЙ ПЛАСТУН 13 років
14. ВІТЕР
15. ВЕДМІДЬ
16. ВИВІРКА
17. ДВА ЗАЙЧИКИ

ВІДСЛОНА

Ліс. Літо. Ранок. На середній сцені — старий дуб, під дубом мох і два моримухи. З правого боку сцени — кущі. З лівого боку — трава, квіти: ромени, польові маки тощо. Кілька кроків за дубом — вузька стежка, що веде крізь сцену і губиться за кулісами.

З правого боку сцени стоять два хлопці із зшитками і книжками в руках. Василь стоїть на стежці. Ромко в лівій руці держить книжки недбало покладані, а правою рукою шукає за чимесь в кущах. Ромко бідно задигнений. В лісі співають пташки і стукає дятел. Сонце ясно освічує ліс.

ВАСИЛЬ: (обертаючись до Ромка) Ромку, що ти там знайшов? Ходи но скоріше, бо спізнимося знову до школи.

РОМКО: Іди, як тобі спішно, а я маю час (шукає за чимесь під кущем).

ВАСИЛЬ: Ходи, а то знову дістанеш злу оцінку при кінці року. І не перейдеш до четвертої класи. (Василь поправляє на собі

одяг і порівнює книжки).

РОМКО: (ламає галузку і теши пожином) Ти мною не журися — гляди, щоб ти перейшов, а мені тут добре й гарно. Я хочу залишитися ще в лісі.

ВАСИЛЬ: Ей, ти Ромку-Бомку, тобі тільки дурниці завжди в голові.

РОМКО: А ти, Василю. — я тебе на нитку засилю (сміється і підскакує). Василю, Василю, я тебе на нитку засилю.

ВАСИЛЬ: (обурено) Ти но вмієш прозиватися, роби, як хочеш, я вже йду.

РОМКО: (сідаючи під кущем) Іди, іди, та скоро, бо вчитель штанни скроїть.

ВАСИЛЬ: А ти?...

РОМКО: А я не боюся, а ще залишусь, дивися, яні тут суниці (їсть).

ВАСИЛЬ: (махає з погордою рукою і відходить, в лісі співають щораз дужче птінці і вистукує дятел).

РОМКО: (підходить до дуба, кладе під ним книжки на моху, дивиться в гору, потім зближається знову до кущів, оглядаючись, чи хто не йде. Виймає гніздечко з малими пташенятами. Чути тужливий цвирінкіт пташки-горобчихи та писк малих гороб'ят, в лісі все втихас. Ромко виймає з-під куща малу скриньку і ховає до неї гніздо з малими горобчихами, говорячи): А тепер сидіть тихо, увечері заберу вас додому, будете разом з моїм кроликом Ваською або котиком Мурком (чути квиління писклят). Тихо сидіть тут, а я піду тепер шукати за польовим коником - стрибунцем. (Ромко ховає скриньку з гніздечком під кущі, а сам поєвистуючи йде в протилежному напрямі сцени. Тут шукає за чимось в траві, ловить коника, стискає його долонями, але коник втікає. Ромко біжить далі... Підіймає каменя і кидає ним за кулією, а потім щораз). Маєш. (кидаючи каменем за качкою, що плаває на ставі за куліями) маєш, а - а, о - о. сховалася напосна качка під воду, підожди, я ще зловлю і тебе... (В лісі чути стогін природи: О - оо - х. Ромко схилється знов і шукає в траві за коником. Побачивши квітку польовий мачок — зриває її, прикидається її, а потім відриває одну пелюстку і кидає квітку в траву. В лісі чути стогін: О-о-о-х).

РОМКО: Нащо мені тебе, нездарна квітко, ти не вмієш говорити, ані їсти, ані бавитися, геть собі!.. (Дивиться в траву, а потім) — О, є, є, коник-стрибунець. (Держить коника в кулаці

і біжить до кущів, тут ховає його в скриньку, де є вже гніздечко). Тут, конину, забавляй пташенят, а ввечері тебе заберу, будеш разом жити з моїм півником-Кукуріном... (В лісі чути стогін: О-о-о-х, Ромко дивиться в гору). О, метелик-напустяник, і тебе мушу мати. (Ромко біжить підскакуючи і хоче зловити метелика).

З чотирьох кутків сцени ізза дерев виглядають Добродушки).

1-ИЙ ДОБРОДУШОК (грубим голосом): Всі птиці і звірі, гриби і квіти лісові, дивіться, який страх, ходить по наших лісах. (В лісі вітер свище. Ромко оглядається на всі боки, але нікого не бачить і ловить далі метелика).

2-ИЙ ДОБРОДУШОК (тоншим голосом): Ах, ах, який страх ходить по наших лісах.

3-ИЙ ДОБРОДУШОК: Ах, ах, який страх ходить по наших лісах.

(Вітер).

4-ИЙ ДОБРОДУШОК: (тоненьким голосом) Ах, ах, який страх ходить по наших лісах.

ВСІ ДОБРОДУШКИ: (разом) Ах, ах, який страх

ходить по наших лісах.

(Ромко оглядається кругом. Добродушки зникають).

РОМКО: (Зловив метелика) Є — є метелик-напустяник. (несе його і вкидає до скриньки). А ти будеш разом з моєю курочкою Рябенькою. (В лісі чути відгомін: А-а-х. Сильний вітер). О, щось холодно (дивиться в сторону скриньки). На сьогодні вже досить; маю пташки, маю конина-стрибунця і метелика-напустяника. (Сідає під дубом, скидає блузку, накривається нею і кладеться). А тепер трішки відпочину. (Хвилину лежить посвистуючи, а затого засипляє. Чути свист Вітру, що за хвилину шаленими кроками вбігає на сцену і танцює. Танок Вітру. Сонце ховається за хмару, з дерев опадає листя, десь далеко гремить. Ромко в сні накривається. Шелест танцю Вітер зникає).

В чотирьох кутках сцени появляються добродушки).

1-ИЙ ДОБРОДУШОК: Тихо, ша. Ромко-Бомко спить.

2-ИЙ ДОБРОДУШОК: (немов передає вістку 3-му Добродушкові). Тихо, ша. Ромко-Бомко спить.

3-ИЙ ДОБРОДУШОК: (немов передає відомість до лісу).

Не бійтесь. Ромко спить.

Добродушки підрадаються до Ромка, потім танцюють.

довкруги нього. Та пок добродушків, що пізніше ховуються за дерева.

Ізза кущів виходить Горобчик з паличкою, налігаючи на ногу і пристає коло Ромка.

З другого боку сцени виходить Мак з похиленою головою, без двох пелюсток і задержується коло Ромка.

Польовий коник виходить з цього місця, де його Ромко зловив і стає близько мачка. Його крильце піддержує біла перев'язка поперез шию.

Метелик виходить за коником із зломаним крильцем.

Качка виходить на сцену остання з того боку, де Ромко кидав на неї камінням. В неї ліве око перев'язане чорною перев'язкою.

КАЧКА (розглядаючися):

Де цей хлопець, той драбуга?
Через нього вся наруга,
через нього моє око. ох, болить
тут, тут. (показує) глибоко.
Кинув в мене каменяку,
розбив око, потовк руку, ох...

Звірі, птиці і комахи,
і всі інші бідолахи,
на Ромка-Бомка нездару,
видумаймо гостру нару,
Квак, Квак.

ВСІ ЗВІРЯТА: Так, так...

МАК:

Ой, що ж я зроблю нещасний,
о мій світе, мій прекрасний,
пелюстки мої чудові
вітер розніс по діброві (показує).
Пелюстки мої червоні
зімняв Ромко у долоні.
Мене мачка-сиротину
лишив, щоб я тут загинув.
Звірі, птиці і комахи,
і всі інші бідолахи,
на Ромка-Бомка нездару
видумаймо гостру нару.
наже обскубаний Мак.

ВСІ: Так, так...

ГОРОБЧИК :

І я сіренька горобчичка
 зазнала від цього хлопчиська;
 забрав гніздо з діточками
 не дививсь на сльози мами,
 мене вдарив ось-де в ногу (показує)
 штурханця дав на дорогу,
 звірі, птиці і комахи,
 та всі інші бідолахи
 на Ромка-Бомка нездару
 видумаймо гостру кару,
 я Горобчик-Неборак.

ВСІ : Так, так...

ПОЛЬОВИЙ КОНИК :

І я коник-стрибунець
 мені от-от вже кінець (виймає хустинку і плаче).
 Здушив мене у руках.
 зробив рану на крильцях,
 аж серце в мене щемить.
 так у мене все болить.
 Звірі, птиці і комахи
 і всі інші бідолахи
 видумаймо гостру кару
 на збиточника нездару
 наже Коник-Бідолах.

ВСІ : Так, так...

МЕТЕЛИК :

З повними очима сліз,
 я й свою скаргу приніс,
 Ромко-Бомко не жалів,
 моїх вусиків, ні крил,
 бігав за мною й вганяв,
 аж крильце мені вломав!
 Видумаймо гостру кару
 на збиточника нездару
 хай він знає, що це ляк
 тут мій підпис Капусняк.

(Ромко ворухнеться і через сон говорить сам до себе).

ВСІ: Так, так, хай він знає, що це ляк.

(Всі пошаруджують до Ромка, Горобчик кульгає на

ногу, коник підскакує, Качка держиться за око, йдучи качачим кроком, Метелик волочить одним крильцем, Мак іде похнюпившись. Кружляють довкруги дерева і приглядаються Ромкові).

КАЧКА: (Зупиняється, за нею інші) Дивіться, як він смачно спить, наш біль...

ГОРОБЧИК: (продовжує) Його це не болить.

МЕТЕЛИК: Він певно снить недобрий сон, кого б то взяти ще в полон.

КАЧКА: (Виймаючи з-за пазухи довгий папір читає)

Комахи, квіти і звірі,
за кривду нашу, за всі псоти,
що ми не можемо гуляти
і в сні не маємо спокою
голошу присуд над тобою:
тобі належиться от що:
Ми всі тебе з'їмо, з'їмо.

(Ромко обертається неспокійно)

ВСІ: Так, ми його з'їмо...

(Всі відкривають широко роти, підходять до Ромка, коник перший хоче вкусити його. Ромко несамовито кричить, ворухнеться, відганяє когось руками, не може розбудитися. Звірята знову наближаються, Ромко намагається крикнути, звірята ховаються. Ромко будиться, протирає очі, розглядається. Здалека чути свисток: "На алярм"! Затого бігають два пластуни в одностроях).

1-ИЙ ПЛАСТУН: Що це? Хто тут так кричав?

2-ИЙ ПЛАСТУН: (Дивиться в напрямі Ромка, підходить до нього) А ти хто?

РОМКО: Це я так кричав. Мені щось дуже страшне снилося...
(Пластуни підходять до Ромка і сідають біля нього)

1-ИЙ ПЛАСТУН: Що таме?

РОМКО: Мені снилося, що мене хотіли з'їсти такі (показує) великі звірята.

1-ИЙ ПЛАСТУН: З'їсти?! За що?

РОМКО: (надумуючись) Ех, за те, що я їх мучив.

2-ИЙ ПЛАСТУН: Ти мучив звірят, на правду?

РОМКО: (ніяково) Так... А ви — хто такі?

1-ИЙ ПЛАСТУН: Ми українські пластуни.

2-ИЙ ПЛАСТУН: От тут недалеко живемо в нашому таборі.

РОМКО: І що ви там робите?

1-ИЙ ПЛАСТУН: О, про це було б багато розказувати. Вчимося, молимося, працюємо, а найважніше кожний з нас повинен щодня зробити хоч одно добре діло.

РОМКО: Добре діло?... Як то, як ви це робите?

1-ИЙ ПЛАСТУН: (застановлюючись) От, наприклад, сьогодні рано янась дуже стара бабуся несла з лісу в мішку дрова і галуззя. Їй було дуже важко нести таний тягар і вона що хвилини відпочивала. Докінчи (звертаючися до другого пластуна).

2-ИЙ ПЛАСТУН: Як ми лиш це запримітили, підбігли до бабусі, взяли від неї мішок і занесли аж до її хати. Вона дуже тим раділа і дякувала нам.

РОМКО: Ага... А що ж ви маєте за це? (Пластуни дивляться на себе здивовано).

1-ИЙ ПЛАСТУН: За кожне добре діло маємо вдоволення.

РОМКО: Як то?

1-ИЙ ПЛАСТУН: Гм... Як би тобі це пояснити (думає). Як я зроблю добре діло, то мені так радісно, як тоді, як я дістану найкращу оцінку в школі, якби мені хтось дав таку велику (показує) шоколяду і ще до того обіцяв купити годинника на руку.

РОМКО: О-о-о!

2-ИЙ ПЛАСТУН: А як я зроблю добре діло, то мені так радісно і весело, що аж співати хочеться. Я таний вдоволений, як тоді, коли тато похвалить мене за що і так мені радісно, як би я дістав 10 олівців, нові черевики і малого песика.

РОМКО: Так багато!? Як то дивно, я певно ніколи не зробив доброго діла, бо я не пам'ятаю, щоб мені було так весело. Я сирота.

1-ИЙ ПЛАСТУН: Сирота? (співчуваючи)

2-ИЙ ПЛАСТУН: Не зробив, але можеш зробити.

РОМКО: Скажи, як?

1-ИЙ ПЛАСТУН: Ти мусиш хотіти зробити добре діло так, як хочеш бігти до лісу, щоб бавитися.

2-ИЙ ПЛАСТУН: Ще більше, ти мусиш хотіти зробити добре діло так, як хочеш їсти, коли ти голодний.

РОМКО: Знаю вже. О, я часто буваю голодний. Я живу з вуйком, але він старий і хворий, не може багато заробити. Нераз їмо лише два рази денно, і то не багато.

(Пластуни говорять з собою шепотом).

РОМКО: (Дивиться на пластову відзнаку у першого пластуна і гладить її) Яке це гарне, я хотівби таке мати.

1-ИЙ ПЛАСТУН: Ти можеш бути також пластуном...

РОМКО: (Радісно сслескує руками) Снажіть як, навчіть мене. (Здалека чути голос трубки "Збірка"!)

1-ИЙ ПЛАСТУН: Добре, ходи з нами.

2-ИЙ ПЛАСТУН: Ходім, збірка.

РОМКО: (не довіряючи) Я можу йти з вами?

1-ИЙ ПЛАСТУН: Так, ходи.

РОМКО: Підждіть... (підходить до куща, бере скриньку, винимає гніздечко і кладе в кущ. Чути радісний спів пташків. Випускає коника й метелика кладе на квітку). Ідіть собі, куди хочете і тіштеся так, як я; я вже ніколи не буду мучити звірят. (Сонце виходить із-за хмар. Пластуни дивляться вдоволено на Ромка, помагають йому одигнутися, беруть його книжки).

2-ИЙ ПЛАСТУН: Ходім, ти вже наш.

РОМКО: Так, ваш (врадувано), я хочу бути пластуном, я щодня зроблю добре діло.

(Пластуни беруть Ромка в середину. 1-ий Пластун обіймає його за шию і всі вибігають з гамором за куліси. На чотирьох рогах сцени із-за дерев загвідають добродушки).

1-ИЙ ДОБРодУШОК: (грубим голосом) Ха, ха, ха-ха-ха.

2-ИЙ ДОБРодУШОК: (тоненьким голосом) Хі, хі, хі-хі-хі.

ВСІ ДОБРодУШКИ (разом): Ха, ха, ха-ха-ха.

(В лісі радісно співають птаці. Сонце ясно освічує ліс. Чути здалека голос бубна: бум, бум, бум-бум...)

На сцену входить Качка з перевішеним через рами бубном і бубнить — екникає звірят: бум, бум, бум-бум-бум. 2 р Добродушки зникають. На сцену вибігає Метелик, потім Горобчик, Мачок, Коник, всі веселі).

КАЧКА:

Ква, ква, ква-ква-ква. —
до нас радість прийшла.
Ромко-Бомко змінивсь.
добрий хлопець зробивсь.

(Всі беруться за руки і танцюють докруги дуба, співаючи: "Ромко-Бомко змінивсь, добрий хлопець зробивсь". Ці слова повторяють всі два рази, а потім танцюють мовчки.)

Танок звірят. З лівого боку сцени вибігає 4-ий Добродушок, етає по задку і дирижує, а потім ховається. З правого боку сцени вибігає ривночасно велика стара Вивірка в окулярах, в руках держить дроти до плетених, вушник вишлетеного светера і розглядаючися цікаво на всі боки плете. Всі звірята далі танцюють, а Вивірка обертається і немовби кликала когось, махає ланкою.

Входить великий грубий Ведмідь з файкою на довгій цибуху. Підперезаний широким поясом в однім черевнику, другого чистить великою щіткою і розглядається.

Із-за дерев заглядають два зайчики.

Всі звірята стають, відповідно уставляються і ціла природа співає. Хор за кулісами приміщений так, щоб було враження, що ціла природа співає. Вивірка перестає плести. Ведмідь перестає чистити черевника і всі співають:

Сонце світить з небес,
в лісі повно чудес,
радість, гомін і чар,
небо синє без хмар,
всюди радість, краса,
бачиш руку Творця,
і опіку над всім,
сотворінням своїм.

Всі звірята дивляться вгору, качка підносить палочки, щоб дати знак бубном до відходу.

SONCE СВІТИТЬ З НЕБЕС... Муз.: І.Б. Веселовський
Оп.: О.Федейко

Moderato maestoso

Сон це сві-тить з не-бес в лі-сі пов-но чу-дес, ра-дість,
го-мін і чар, не-бо си-не без хмар, врю-ди
ра-дість, кра-са, ба-уиш ру-ку Твор-ця і о-
пі-ку над всім сот-во рін-ням сво-ім

СОЛОМ'ЯНИЙ БИЧОК

Жив собі дід та баба. Дід смолу гнав, а баба сиділа дома, мички прядла. І такі вони бідні — нічого не мають: що зароблять, те продають, та й нема. От баба й напалась на діда:

— Зроби та й зроби мені, діду, солом'яного бичка і осмоли його смолою.

— Що ти говориш? Навіщо тобі той бичок здався?

— Зроби, я вже знаю навіщо.

Дід — нічого робити — взяв зробив солом'яного бичка й осмолити його смолою.

Переночували. От на ранок набрала баба мичок і погнала солом'яного бичка пасти; сама сіла під могилою, пряде кужіль і приказує:

— Пасись, пасись, бичку, на травці, поки я мички попряду! Пасись, пасись, бичку, на травці, поки я мички попряду!

Доти прядла, поки й задрімала. Коли це з темного лісу, з великого бору біжить ведмідь з обдертим боком. Наскочив на бичка:

— Хто ти такий? — питає. — Скажи мені!

А бичок йому:

— Я бичок-третячок, з соломи зроблений, смолою засмолений.

— Коли ти солом'яний, смолою засмолений, то дай мені смоли обідраний бік залатати!

Бичок нічого, мовчить; ведмідь тоді його хап за бік; давай смолу віддирати. Віддирав, віддирав та й зав'яз зубами, ніяк і не вирве. Сіпав, сіпав — затяг того бичка хто знає куди!

От баба прокидається — аж бичка нема. «Ох, мені лихо велике! Де це мій бичок дівся? Мабуть, він уже додому пішов». Та мерщій дніще та гребінь на плечі та додому. Коли дивиться — ведмідь у бору бичка тягає; вона до діда:

— Діду, діду! Бичок наш ведмедя піймав, іди його вбий!

Дід вискочив, віддер ведмедя, взяв і кинув його в погріб.

От на другий день, ще ні світ ні зоря, баба вже взяла кужіль і погнала на толоку бичка пасти. Сама сіла під могилою, пряде кужіль і приказує:

— Пасись, пасись, бичку, на травці, поки я мички попряду! Пасись, пасись, бичку, на травці, поки я мички попряду!

Доти прядла, поки й задрімала. Коли це з темного лісу, з великого бору вибігає сірий вовк та до бичка:

— Хто ти такий?

— Я бичок-третячок, з соломи зроблений, смолою засмолений!

— Коли ти смолою засмолений, — каже вовк, — то дай і мені смоли засмолити бік, а то каторжні собаки обідрали!

Вовк зараз до боку, хотів смоли віддерти. Дер, дер та зубами й зав'яз, що ніяк уже й не віддере: що хоче назад, то ніяк. Вовтузиться з тим бичком!

Прокидається баба — аж бичка уже й не видно. Вона й подумала: «Мабуть, мій бичок додому побрів», — та й пішла; коли дивиться — у лісі вовк бичка тягає. Вона побігла, дідові сказала. Дід і вовчика у погріб кинув.

Погнала баба і на третій день бичка пасти; сіла під могилою та й заснула. Аж біжить лисичка:

— Хто ти такий? — питає бичка.

— Я бичок-третячок, з соломи зроблений, смолою засмолений.

— Дай мені смоли, голубчику, прикласти до боку: капосні хорти трохи шкури не зняли!

— Бери!

Зав'язла й лисиця зубами в смоли, ніяк не вирветься. Баба й цього разу дідові сказала, дід кинув у погріб і лисичку. А далі й зайчика-побігайчика отак упіймали.

От як назбиралось їх четверо, дід сів над лядою в льох та й давай гострити ножа. Ведмідь почув та й питає його:

— Діду, навіщо ти ножа гостриш?

— Щоб з тебе шкуру зняти та пошити з тієї шкури і собі й бабі кожухи.

— Ох, не ріж мене, дідусю, пусти краще на волю: я тобі багато меду принесу.

— Ну гляди! Тільки принеси...

Взяв та й випустив ведмедика. Далі сів над лядою, знов ножа гострить, вовк його й питає:

— Діду! Навіщо ти ножа гостриш?

— Щоб з тебе шкуру зняти та на зиму шапку пошити.

— Ой, не ріж мене, дідусю, я тобі за те цілу отару овечок прижену.

— Гляди ж, прижени!

І вовка дід випустив. Сидить, далі ножа гострить. Виткнула мордочку лисичка та й питає:

— Скажи мені, будь ласкав, дідусю, навіщо ти ножа гостриш?

— У лисички, — каже дід, — гарна шкура на опушку й на комірець, хочу зняти.

— Ой, не знімай з мене, дідусю, шкури, я тобі й гусей, і курей принесу!

— Ну гляди! Принеси!

І лисичку дід пустив. Зостався один зайчик; дід і на того ножа гострить. Зайчик його питає: «Нашо?» А він і каже:

— У зайчика шкура м'якенька, тепленька — будуть мені на зиму рукавички й шапка.

— Ох, не ріж мене, дідусю, — я тобі стрічок, сережок, намиста доброго нанесу, тільки пусти на волю!

Пустив дід і його.

От переночували ніч, коли на ранок, ще ні світ ні зоря, — аж дер-дер! — щось до діда в двері. Баба прокинулася:

— Е, буду я тобі трошки носити! Якби дубів двадцять заразом, то б так! — Та й удав, ніби розсердивсь, не пішов. От змії наварив, сів їсть, а хлопець ніби сердиться і обідать не йде, бо ж як піде, то змії зразу догадається, що він не такий сильний, як побачить, що хлопець менше його їсть. А як зосталось небагато, то тоді він сів і собі посьорбав та й каже:

— Мало!

— Ну, — каже змії, — коли мало, то ходім тепер до моєї матері, вона нам вареників наварить.

— А як іти, то йти, — каже хлопець, а сам думає: «Тепер пропав».

От як почали їсти, — а вареників стоїть бочок двадцять, — то змії все їсть та їсть, уже й наїдається, а хлопець усе за пазуху та в штани ховає, усе ховає. Вже казанів з двадцять подали, а він одно ховає. Як поїли, то змії і каже:

— Ходім на камінь крутитись.

— А як іти, то йти, — каже хлопець.

Змії як крутнувся — аж огонь пішов.

— Дурниця, — каже хлопець, — ти так крутнись, щоб юшка потекла. — Та як приписне до каменя ті вареники, що в його одежі, а з них так юшка і бризнула.

— От так, — каже, — крутись! — Та ще, та ще: — От як дави!

Ну, змії вже вкрай злякався Івана-Побивана. Але ще каже:

— Ану, давай, хто сильніше засвище.

— Давай.

Ну, змії як свиснув, то аж дерева пригнулись.

«Ну, — думає Іван-Побиван, — що його робити?» А тут лежала одна залізяка. Глянув Іван на неї та до змія:

— Зажмур очі, бо я як свистатиму, то тобі можуть очі повилазити.

Змії зажмурив, а Іван-Побиван як огріє змія тією залізякою межі очі, то той аж здригнувся.

Та вже щоб хоч не бути з Іваном укупі, то побудував ото йому хату на одшибі; хлопець і живе собі. А змії давай з матір'ю радитись, як би їм його звести зі світу.

— Давай, — кажуть, — його спалим.

А хлопець підслухав це та десь і сховавсь на цю ніч. От як спалили ту хату, хлопець прийшов, став коло попелу та й струшується, ніби тільки що виліз.

Приходить змії.

— Що ти, хлопче, хіба ще живий?

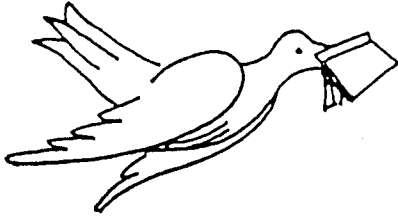
— Живий, тільки цієї ночі мене щось ніби блоха вкусила.

«Ну, — думає змії, — од такого треба подалі». Та як дременує з тих країв, то тільки його і бачили.

ІЗ ПРИРОДНИЧОГО ЗАПИСНИКА

29

С. О. Стаха Гойдиш

РОЗПОВІДЬ ПРО ЖИТТЯ ВЕДМЕДІВ

Напевно буде вам цікаво довідатися, які є роди ведмедів, у яких краях вони живуть, чим вони живляться, який є їх спосіб життя і скільки їх ще залишилося на цілому світі. В українських горах Карпатах було колись багато бронзових ведмедів, які жили на всіх просторах Карпатських гір. Пропали ліси - винищено їх безпощадно; убивали ведмедів так, що їх число зовсім змаліло. Подекуди при дорогах у Карпатах бачимо написи: "Охороняйте ведмедів!" Треба подбати про охорону природи в Україні, а тоді відродиться все природне життя таке, як було колись.

На терені Америки колись теж було багато лісів і в тих лісах жило багато, багато різного роду ведмедів. До найпопулярніших ведмедів, що ще в більшій кількості живуть на терені Америки, належить Чорний ведмідь, про якого кажуть, що він є соромливий, бо він ховається в лісистих гущавинах і не радо стрічається з людьми.

Сьогодні найбільше ведмедів можна побачити в національному парку "Єловстон", у стейті Вайомінг, який є заповідником і там ведмеді є під охороною держави і їх там не вільно вбивати. У пограничних, північних стейтах Америки, які межують з Канадою, появляються легендарні ведмеді, що їх звать "Грізлі". Вони є сіро-шпаковатого кольору, дуже небезпечні і дуже сильні.

Є ще один рід бронзових ведмедів, які живуть на Алясці. Вони належать до "великанів" ведмежої родини.

Є ще інші роди ведмедів, які живуть в Європі, Азії та ще один рід, що живе в горах Андах у полудневій Америці. Нема зовсім ведмедів в Африці й Австралії.

Ведмідь-самець є звичайно більший. Його пересічна вага може бути до 350 і більше кг. Найменший ведмідь важить прибіл. 50 кг. Не зважаючи на їх величину, ведмеді є дуже сильні звірі. Дорослий ведмідь може вбити вола ударом великої, сильної лапи. Їхні пальці і зуби є так сильні, що можуть поторощити солідні кості великих звірів.

Ведмеді мають присадкувати будову тіла, малий пенькуватий хвіст і тяжкі, сильні ноги. Всі вони мають тяжке хутро і густу, кудлату шерсть. Голова ведмеда будовою дещо подібна до голови пса: звужена морда, круглі вуха і малі очі. Звичайно ведмеді не бачать добре на віддаль, але зате мають знаменитий слух і проникливий нюх.

Ведмеді посуваються на стопах, як люди. Індіанці про них говорили: "то є потвора, що ходить, як чоловік". Нога ведмедя має п'ять пальців, закінчених довгими, гострими пазурами.

Ведмеді посуваються поволі, коливаючися своїм тяжким тілом, але як є потреба, вони прискорюють свій хід до 35 - 45 км. на годину. Часами вони стають на весь ріст шукаючи поживи, або щоб збагнути, куди їм іти, або чи нема небезпеки на дорозі. Ведмеді є добрими пливачами. Молодші і легші вагою добре лазять на високі дерева; тяжкі вагою того не роблять.

Ведмеді в дикому світі живуть до 20 літ, або й більше. У зоопарках доживають до 40 літ.

Ведмеді є сильні звірі і відважні. Вони не бояться інших звірів; для них найбільшим ворогом є людина. Люди полюють на них задля м'яса, шкури, товщу від найдавніших часів, - ще від тоді, як люди жили в печерах.

Ведмеді є м'ясожерні звірі, але рівно ж - коли нема м'яса, їдять усякого роду рослини, корінці, кору з дерев, пуп'яшки квітів, всякого роду мурашки та дуже люблять мід. Вони споживають усе, відповідно до пори року, щоб заспокоїти голод. Ведмеді шукають поживу на далеких просторах, хоча мають свої території в промірі до 20 км. Малята протягом року, або довше, їдять те, що мама - ведмедиця споживає.

Під зиму ведмідь шукає затишного місця від вітру у вигідних печерах і спить від грудня до кінця березня. Індіанці говорили про ведмедів: "Ведмеді мудріші, як люди; вони знають, як можна пережити зиму без їдження. Людина того не потрафить."

Ведмеді не засипляють глибоким сном, як інші звірі, на пр. борсуки. Ведмеді віддихають під час зимового сну п'ять разів на одну хвилину і часто будяться, змінюючи позицію тіла у своєму леговищі. Малята родяться без хутра, очі замкнені, маленькі вушка прилягли до голови, ноги безпомічні. Вони є маленькі, а вагою не більше 0,5 кг. Вони п'ють мами молоко і сплять, а мама-ведмедиця спить із ними до вчасного березня.

Коли ведмедиця почує подув весняного вітру і журчання води в потоках, тоді вона випускає малят на світ. Звичайно є їх двоє, часами троє. Ведмедята за шість тижнів є вже покриті густою шерстю, є жваві і є величиною домашніх котів. При кінці березня вони вже мають дев'ять тижнів. Вони стають сильніші і рухливіші. Вага їх доходить до 2,5 кг.

Приходить квітень, сніг розтаяв і зник. На деревах набреніли пуп'яшки, корчі зазеленіли. Весняне сонце заглянуло в печеру ведмедів. Жаби скрекочуть із недалекого струмка. Малята виглянули на новий, незнаний, але дуже інтересний світ. Але мама - ведмедиця ніжно потягнула їх знова в печеру. Ще не час...

Кілька днів пізніше ведмедиця перше вийшла сама, поглянула довкруги, чи нема якої небезпеки і дала малятам знак, що пора виходити на світ. Вона повела їх через ліс. Ведмедиця почула голод; вона не їла нічого від останньої осені. Вона не є дуже худа; вона все ж ще має товщ на плечах і боках і її кожух блискучий і густий.

Ведмедиця вийшла поміж кущі і набрала повну пашу трави і далі гребє землю і шукає корінців. Ведмедиця не дозволяє малятам їсти те, що вона знаходить і їсть. Вона збирає листки, роздирає кору зі спорохнявілих пеньків, шукаючи мурах і хробаків, які сховалися в затишні місця перед зимою. Одного дня знайшла серну, яка не пережила зими. То був добрий обід! Часами ведмедиця шукає поживи вдень, часами вночі, а ведмедятка йдуть за нею. Вони відпочивають, знаходячи нічліг у різних місцях. Кожного дня мандрують лісом, часами навіть кільканадцять км. І ще далі ведмедятка не їдять того, що їхня мама, але за кожним відпочинком п'ють мами молоко і сплять задоволені біля мами, яка їх пильно береже.

Приходить час змінити зимовий кожух. Ведмедиці вовна клаптями відпадає і шкура свербить; тоді вона отирається об тверде дерево.

Як ведмедятка підростають, мати навчєє їх життєвої мудрості і зарадності. Вона повчєє їх, що в разі небезпеки треба вміти вилізти на дерево; як розрізнати, котрих звірів треба берегти, а найважливіше - не відходити задалеко від мами. Мама є їх учителька, мама є їх опікунка і мами треба слухати.

Одного дня великий чорний ведмідь зближався до них. Мати наказала ведмедяткам чим скорше вилізти на дерево. Батько - ведмідь не є добрим батьком; часами він убиває малят. Але ведмідь побачив грізну поставу мами-ведмедиці, обернувся і зник у гущавині лісу.

Протягом літа є легко найти поживу. Є багато ягід, ярини, комах, мишей на десерт. Мама починає привчати малят їсти ту їжу, що вона їсть. Одного дня знайшли гніздо бджіл. Яка то радість була, добре поласувати солодкого меду!

Скоро проминуло тепле літо і почалися холодні ночі. Дерева змінили кольор із зеленого на червоний, жовтий-золотий. Ведмедятка все ще п'ють мами молоко, а крім молока кормляться різного роду поживою. Мама надається овочами, горіхами, ягодами, приготує своє тіло, набирає товщу на довгі зимові місяці.

В жовтні ведмедята важать уже біля 25 кг. Вони є товсті і виглядають, як добре відгодовані пси. Заким упаде перший сніг, мама-ведмедиця мусить знайти вигідне місце для себе і ведмедят. Вхід мусить бути захоронений від бурі, снігу і морозів.

І знову мама - ведмедиця і її доростаючі діти пережили зиму і знову прийшла весна. І так, як минулої весни, вони збудилися зі зимового сну і починають жити на ново. Але тим разом вони вже є великі, сильні й уміють самотійно шукати поживу й уже не довго будуть ходити з мамою. В червні їх мама знову зустріла чорного ведмедя, але тим разом уже не відганяла його, а наказала дітям самотійно старатися приготуватися до дальшого життя. Вони вже є великі й уміють давати собі самі раду. Мама-ведмедиця пішла в ліс жити своїм власним життям.

Тепер молоді ведмеді важать 40 кг, є сильні і зарадні. На третю весну вони будуть дворічні ведмеді і кожний іде своєю дорогою і сам приготується до самотійного життя. Внедовзі вони будуть закладати власні родини.

В Північній Америці живе ще правдоподібно 200.000 чорних ведмедів. Кожного року мисливці забивають 20.000 чорних ведмедів. На Алясці живе около 75.000 чорних ведмедів. Найбільше чорних ведмедів замешкує гористі стейти Америки. В парках є охорона ведмедів. Вони є великою атракцією для туристів. Треба дуже бути осторожними, бо ведмеді важать 250 - 300 кг, є дикі звірі і дуже сильні, а тим самим небезпечні.

В 1950 р. в Нью-Мексіко був великий огонь у лісах і там урятували маленького ведмедика, який сьогодні на різних афішах є показаний, як ведмідь убраний у фермерське вбрання та вказує: "Бережіть лісів - не паліть вогнів!" Той ведмедик ще до недавна був у зоопарку в Вашингтоні. Сьогодні він повинен мати 45 літ.

Шпакуватий сірий ведмідь, якого звать "Грізлі", має видутий ніс (чорні ведмеді мають рівний ніс) і на плечах горб. Його лапи є закінчені довгими кігтями (пазурами), довжиною 10 см - довші, як у чорних ведмедів. Тими пазурами він може роздирати землю, шукаючи поживи; ними він роздирає серни й інших звірів. Число тих ведмедів дуже зменшилося. В цілій Америці живе їх не більше 500. 200 живе в заповідниках під охороною та дещо на льодовиках у Монтані. Далеко більше збереглося в Канаді (в Скелястих горах) і на Алясці. Якщо держава не подбає про охорону ведмедів, усі вони вкортці зникнуть.

Порада для туристів: Якщо йдете лісом, треба робити галас: співати, або бити в металеві посуди. То дає знак ведмедям, що хтось зближається. Якщо натрапити на ведмедя - не втікати, а затриматися на місці - дати можливість ведмедеві зробити рішення: атакувати, чи завернути. Якщо є можливість - найскорше вилізти на дерево і чекати помочі.

До великої породи ведмедів належить бронзовий ведмідь, якого звать "ведмідь з Аляски". Ці ведмеді живляться рибою (лососями). Вони знають час, коли лососі пливуть проти струї горі рікою. Вони живуть на півострові Аляки, яка межує з Бритійською Колюмбією. Бронзовий ведмідь з Аляски (самець) важить 500 кг, а його задня стопа є довга на 35 см, а широка на 20 см. Голова масивна; не мають горба на плечах, як "Грізлі", а кольор хутра темно-бронзовий.

Бронзові ведмеді в листопаді занурюються в печери і сплять до квітня. Ведмедиці з малятами чекають у печерах аж до травня, заким вийдуть на світ. Зразу вони тримаються на узбіччях гір, їдять траву і вигортають коріння і бульби рослин. Як приходить сезон лососів, дорослі ведмеді займають свої "власні" місця на ловлення риби. Вони мусять добре заpastися на цілу зиму. Як скінчиться сезон риболовства, вони ідуть шукати овочів і ягід. А як починає падати сніг, вони є готові йти до печер на зимівлю.

Цивілізація що раз більше витискає ведмедів із їхнього місця проживання. Пропадають ліси на комерційні потреби і якщо ситуація у світі не зміниться, світ буде дуже сумний, бо нічого живого не лишиться на землі.

Полярні, білі ведмеді. Ескімоси називають північного, білого ведмеда "нанук". Той ведмідь має сніжно білу шерсть взимі, а вліті трохи жовтаву. Довга шия, мала голова, приляглі до голови вуха, малі кульковаті очі дають вигляд ласиці. Грубий, волохатий кожух хоронить від вітрів і морозів. Великі, чорні підошви на ногах помагають йому подорожувати сніговими, далекими просторами. Він ривалізує величиною з бронзовим ведмедем із Аляски. Довгий на 3 м, а високий на 1,5 м. Найбільшого вагою занотовано на 785 кг. Він мандрує в північній території, від Аляски до Сибіру.

Полярні ведмеді є знамениті пливачи. Подорожують на довгі відстані на ледових кригах, а їх малята за ними. Кормляться тюленими і рибою. Мають надзвичайно гострий нюх і вміють досконало ловити свою добычу. Мають бистріший зір, як інші ведмеді. Їдять теж усяку ярину, яка росте на півночі. Їдять теж яйця мев.

Мати спить протягом темних північних днів і ночей у печері. Вона довго подорожує, заки знайде відповідне місце на зимівлю. Вона випорпує в снігу глибоку і простору яму, вигідну до довгого сну. Вхід закриває, залишаючи лиш малий отвір на віддих. Кінець листопада - початок грудня родяться ведмедята. Вони є 25 см довгі і шість тижнів вони є сліпі. Живуть у своїй ямі до початку квітня і тоді мама веде їх до моря. Вони мають уже чотири місяці і з мамою перебувають аж до другого літа.

Колись одинокі, які полювали на білих ведмедів, були ескімоси. Для них було потрібне м'ясо, товщ та шкура на убрання, на черевики. Сьогодні залітають вертольотами і безпощадно вбивають їх. Кожного року вбивають 1000 - 1300 білих ведмедів. На цілому світі залишилося не більше, як 20.000 білих ведмедів. Ті, що люблять і вивчають природу, є затривожені таким станом. Як не поправиться ситуація, грозить загибель білим ведмедям.

"Панда". Ще є один рід ведмедів, що його відкрив уперше езуїтський місіонар, Арманд Давид, який побачив шкури панди в 1869 р. в провінції Китаю Шешван. В 1913 - 15 рр. експедиція з Європи відвідала Китай на дальші досліди про той рід ведмедів і ствердила, що панда належить до роду ведмедів, але має деякі відхилення від інших ведмедів.

ПАВУЧИЙ КАНІБАЛІЗМ

Канібалізм - людодство. В переносному значенні тим словом називаємо пожирання одної тварини (сотворіння) іншою, такою ж.

У природі деякі матері доходять вершка посвяти для своїх дітей. Така мама дозволяє дітям їсти її на сніданок, обід і вечерю.

Науковець Теодор Еванс з університету в Мельборні повідомив про породу павуків, де мати доводить піклування дітьми до скрайності. Маленькі павучки виживають так, що споживають свою маму, поки вона ще жива.

Еванс досліджував австралійських "товариських крабових павуків" (*Diacia ergandros*) у "гумових"-евкаліптичних лісах на півдні Австралії і твердить, що мати в них дозволяє дітям поїсти себе, щоб вони не їли одне одного. Краще, щоб з'їли її, ніж мають самі погинути й спричинити загибель цілої породи.

У своєму житті павук-мати тільки один раз приводить на світ дітей, складаючи від 40 до 70 яєчок. Ці павуки, які є отруйні (однак не загрожують людині), виростають під охороною матері в гнізді, що його вона збудувала з допомогою своєї рідні.

-Павуки назагал є нетовариські сотворіння,- сказав Еванс. Але не ця порода павуків. Вони потраплять розпізнати своїх рідних та будувати й спільно мешкати в одному гнізді з ними. Інші павуки так не поступають.

Еванс сказав, що мати-павук протягом перших чотирьох місяців полює на добиччу, щоб прогодувати своїх дітей і охороняє їх. Але з часом її діти стають більш агресивними, та не на стільки, щоб самим вижити. Тоді мати приносить себе в жертву.

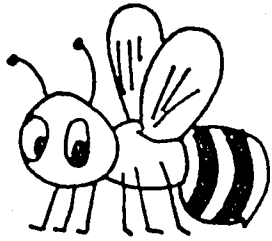
На четвертому місяці мати не годна вже прогодувати дітей своєю добиччю. Тоді вона полює востаннє, дає дітям їсти досхочу й сама поїдає те, що залишилося. Тоді віддає їм себе. Діти починають від укусів у рамена й ноги "де містяться всі кровоносні судини", щоб добути конечну їжу. -Також при тому вона ще може відігнати можливих напасників своїми отруйними щелепами, поки діти кусають її,- сказав Еванс.

Коли з рук/ніг уже не можна більше нічого видобути, атакують її очі. Тулуб завжди залишають на кінець. Еванс твердить, що маленькі павучки живляться своєю мамою впродовж 5 - 6 тижнів, поки усамостійняться.

-Є дуже важливим, щоб запобігти взаємний канібалізм поміж дітьми,- каже Еванс, -бо ця порода павуків не годна вижити поодиноці. Вони живуть зграями, як вовки. Це є конечним, бо так, як вовки полюють на лося, так само ергандрос, який є великий на 1 см (проміром) полює на великих жуків і ос, багато більших від себе. Мене це захоплює: яка іронія, що павук може рівночасно проявляти товариськість і канібалізм.-

Подав: Сірій Орел Орест

ПРИКАЗКИ

Страху нема там, де його не бояться.

Ж Ж Ж

У Бога всього много.

Ж Ж Ж

Хочеш їсти калачі, то не сиди на печі.

Ж Ж Ж

Циган завинив, а коваля повісили.

Ж Ж Ж

Щоб лиха не знати, треба рано вставати.

Ж Ж Ж

Як дбаєш, так і маєш.

Ж Ж Ж

Як хочеш пса вдарити, все патик знайдеш.

Ж Ж Ж

Без охоти нема роботи.

Ж Ж Ж

Від ненависті до любови недалеко.

Ж Ж Ж

Гора з горою не зійдеться, а людина з людиною зустрінеться.

Ж Ж Ж

Дреться, як старе простирало.

ВІСТІ З УКРАЇНИ

З РЕЗОЛЮЦІЙ 4-ОГО КРАЙОВОГО ПЛАСТОВОГО З'ІЗДУ

1. Крайовому коменданту УПН продовжувати працю над усучасненням новацьких програм (проби, вмилості) для України і розвинути у співпраці з відповідними комісіями при ГПБ.
2. Продовжити роботу над опрацюванням вишкільних методик.
3. 4-ий КПЗ'їзд стверджує про необхідність введення до складу КПС діловода вишкільців УПН, як члена КПС за необхідністю.

Василь Шкляр,
Київ

А ми тую річку Збруч перескочимо

Ще скриплять січневі морози, ще „зі стріх вода не капле“, а багатьом нашим молоденьким козаченькам і дівчаткам уже пахне мандрівочка. Це насамперед тим школярам, які мешкають у південних та східних областях України, власне на тих окрадених теренах нашої землі, де бракує... самої України.

Щороку під час різдвяних наकाцій, а відтак і на Великодні свята, сотні учнів із Донеччини, Криворіжжя, Криму, Харківщини, Луганщини вирушають у гості до своїх ровесників у Галичину, Тернопілля, до славного Карпатського краю. Того краю, де гордо-величаві гори, здається, і досі березуть відлуння лютої битви за священне право бути українцем. Того краю, де, на думку деяких, духовно знесилених, ошуканих „східняків“, досі блукають „бандерівці“ з крісами.

Така дійсність в Україні. Жорстокі історичні обставини породили ментальне відчуження між братами по крові, а Збруч став глибокою раною на тілі рідної землі, яка не гоїться. Власне необхідність подолання несправедливого порізнення між сходом і заходом, нагальна потреба духового єднання нації і наштопнула патріотичні партії, насамперед республіканців, на ідею

різних регіонів України. Так, починати треба з дитинства, адже усі ми родом із нього. — сказав колись безсмертний автор „Маленького принца“. Українська Республіканська Партія щосвят організовує подорожі понад 300 дітям, і тут гріх не сказати найтепліше слово про Координаційний Комітет Допомоги Україні в ЗСА, який надає фінансову підтримку на ці багатотисячні мандрівки школярів.

Бачу їхні тайною діткнуті обличчя в соборі святого Юра. Їхні просвітлені очі під час колядок. Здається, то самі ангели виводять чистими голосочками „Ой радується земле, Син Божий народився“... І чую радісний сміх на забавах, перегуки голосні, і тишить душу навіть невинне бешкетування, бо вже й не добереш, де тут малий „бандерівець“, а де „східняк“.

Живуть хто у санаторії, а більшість в родинах. Однак усім перепадають щедрі гостинці, найрозкішніші частування, приязнь найщиріша. І в Коломиї, і в Снятині, і у Заліщиках, і в Білій, і в Рогатині... Тільки як настає час їхати додому, то „з журбою радість обнімається“. І гостювати ще хочеться, і кортить мершій розповісти сво-

Пам'ятаю, як, повернувшись з Галичини, гурт школярів із Січеславщини завітав до штаб-квартири УРП. До поїзду було ще довгень-

ко, то діти грілися чаєм, ділилися враженнями навперей. Ну, звісно, шум і гамір. Аж бачу, сидить у куточку поважний такий хлопчина і ні пари з уст. Є такі, знаєте, — саме ще мале, а вже серйозне, як той дідок.

— А тобі що, не сподобалося у Карпатах? — питаю.

— Це інтерв'ю? — дивиться на мій диктофон.

— А чого ж, хай буде інтерв'ю. Розкажи, як ти їздив на Львівщину.

Маленький мудрець замислився, покосував на своє гамірне товариство і знизив плечима, мовляв, ну що ти візьмеш із цієї дітлашки? А далі почав стиха:

— Ну, це не так, що взяв та й поїхав. Я переміг на олімпіаді української літератури. От і мене нагородили поїздкою.

— У тебе, напевно, вдома розмовляють українською?

— Ні, погано розмовляють. Тато хоче, але не вміє. А я вмію. Я навіть там, у гостях, виправляв декого, коли трапилося російське слово. Вони чомусь кажуть „то всьо, то всьо“, а я кажу: „Не

— І що вони — ображаються?

— Ні, сміються.

— В західній Україні то не вважають русизмом, а діалектним словом.

— Не знаю. Треба казати правильно: все, а не всьо...

— А що тобі найбільше сподобалося в цій поїзді?

Він зводить очі до стелі і довго мовчить. Так довго, що я починаю підказувати:

— Колядки? Кутя? Борщ із вушками? Чи, може, тамтешні розваги?

— Та ні-і-і... — спроквола відповідає мовчун. — Кутя добра, і борщ смачний... А найдужче мені сподобалися... люди.

— Ой-як. То ти, мабуть, знайшов там багато друзів. Поїдеш іще?

— Не знаю. Хотів би. Але, мабуть, буде краще, коли замість мене поїде хтось із тих хлопців, які ще не знають української мови. Тоді вони повернуться... іншими.

Ось такий мені трапився маленький мудрець. Ну чи не майбутній президент України?

(„Свобода“)

Тиша вечірня...
Тільки десь у полях
одинокий віз торохтить приглушено,
наче зерня в достиглому яблуці...

То серпень від нас крадькова від'їжджає...

Ж Ж Ж

Цвіркуні мов скажені в траві дзеленчать,
"Бім-бім" добродушно відлунюють гори.
Ні, не треба тут слів! - вуста хай мовчать,
Нехай тільки очі говорять... говорять...

Ж Ж Ж

Дивлюся я у серпень крізь серпанок,
Дивлюся я у серпень з-під руки.
А там по росах носить з саду ранок
На плечах запахів мішки.

А там із неба зорі переспілі
Всю ніч падуть, вигупують об дах.
Й сумують стерні сумом пожовтілим,
Лишивши радість в буйних колосках.

І ожереди стали край дороги -
Благословіння в свого поля ждуть.
Набравши вітру в пазуху терпкого,
Вони ув осінь скоро попливуть.

Григорій Чубай

Роляник

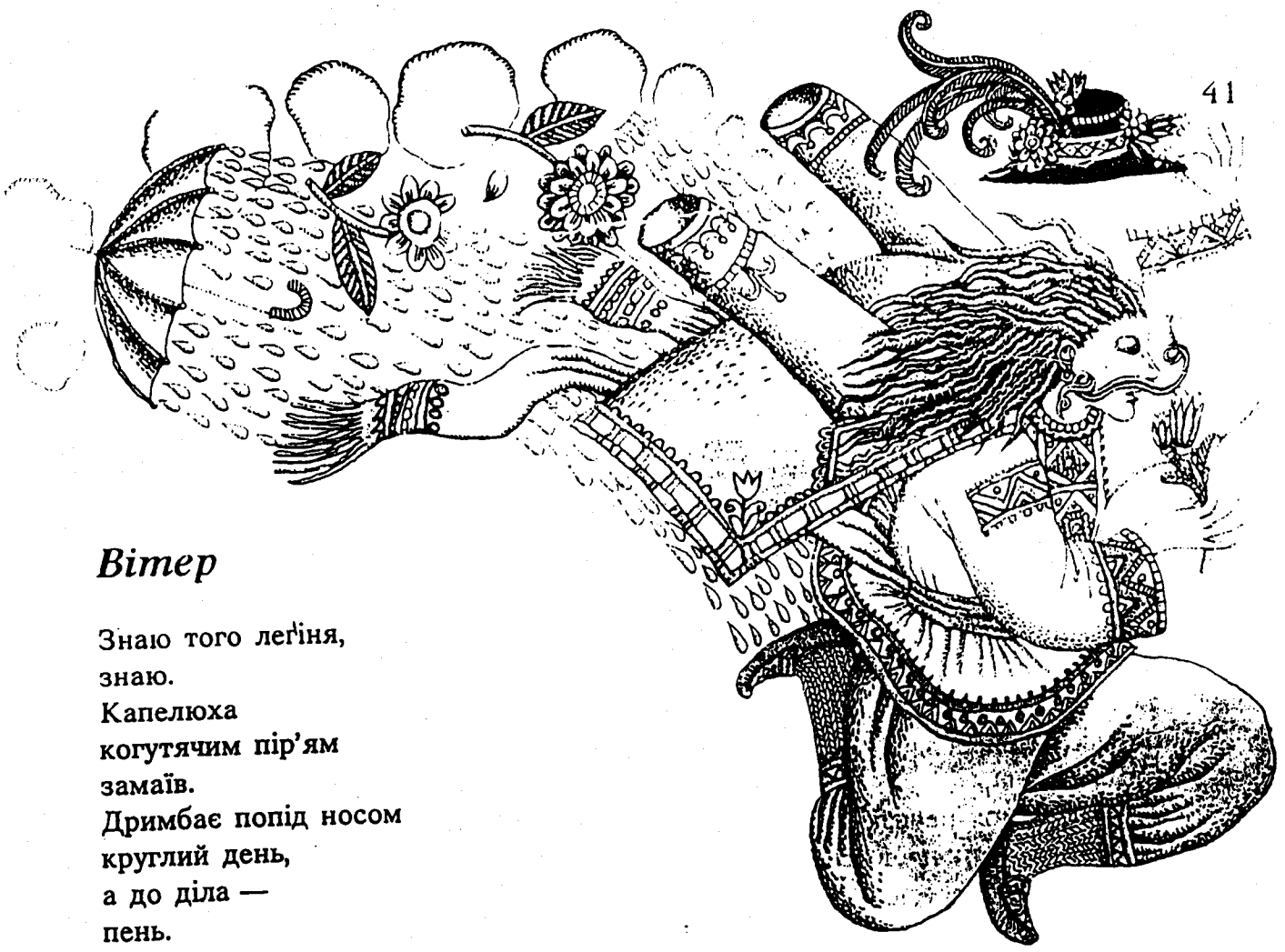
ДО ШКОЛИ

Останній день вакацій,
Мов свічка догорів —
Готуйтеся до праці,
Маленькі школярі!

Збирайтеся до школи
Веселі, не сумні,
Шукайте щастя-долі
В науці, у знанні.

Наука дасть нам силу
Добитись до мети
І Батьківщині милій
В потребі допомогти.

Вітер

Знаю того легіня,
знаю.
Капелюха
когутячим пір'ям
замаїв.
Дримбає попід носом
круглий день,
а до діла —
пень.
Бо:
зрідка пахощі
попасе в полонині,
молоденькі хвилі
підстьобне до водопою,
то заверне дим
з ватри
просто в очі,
ніби звідти
срібні бджілки
викурює.

Хоч би одну зірку
стряс тобі з неба...

Зате на Великдень
прикотив сонце,
у Космачі
розписане.

Хмара

То не хмара,
а дірява парасоля:
сама змокла,
ще й мене
до нитки намочила.
Бачив я, бачив,
як несе вона
на плечах
малі хмарята.
А від них —
маленькі дощики,
дитячі парасольки,
гороб'ячі калабаньки
і веселки в росі.

Ігор Калинець
("Книжечка для Дзвінки")

МІЖ НАМИ — УКРАЇНО...

Між нами, Україно,
 Стільки миль, стільки переломних сил.
 Дорога довга...
 А переможної сили в мене немає...
 До Тебе лунає лиш думка
 І знаходиться в мене сила —
 Так хотеться сказати — Україно мила!
 Ми не забули, не покинули! Ми рятуєм!

Але знову все замовкло,
 Бо стільки миль — треба пройти;
 Бо стільки сил — треба перемогти.
 А в мене лиш дитяча сила:
 сила казки, любови сила.

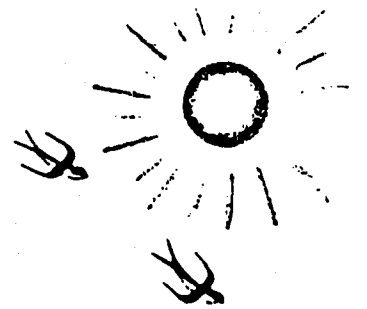
Хай росте та сила!
 Хай росте, що ненька взила!
 Україно!
 Перемогти не легко —

але все можливо!

ТИХЕ І ДЗВІНКЕ

Знай, що у нас
 (а чи й у вас?)
 приходить в дім
 в вечірній час
 щось таке
 дуже
 ТИХЕ!
 Хоч вір, хоч ні —
 воно мені
 дає наказ:
 Тихенько встать,
 закрити книжку,
 тихенько спать
 всю ніч у ліжку.
 Оттаке ТИХЕ!

Знай, що у нас
 (а чи й у вас?)
 приходить в дім
 у ранній час
 щось таке
 дуже
 ДЗВІНКЕ!
 Воно влітає
 у вікно,
 дзвонить воно,
 свистить воно.
 Воно мені:
 Вставай, співай!

ХОР ЛІСОВИХ ДЗВІНОЧКІВ

Ми дзвіночки,
 Лісові дзвіночки,
 Славим день.
 Ми співаєм,
 Дзвоном зустрічаєм:
 День!
 День.

Любим сонце.
 Небосхил і сонце,
 Світлу тіль.
 Сні розкішні,
 Все гаї затишні:
 Тіль!
 Тіль.

Линьте, хмари,
 Ой, прилиньте, хмари, —
 Ясний день
 Окропіте,
 Нас нашелестіте:
 День!
 День.

Хай по полю,
 Золотому полю
 Ляже тіль.
 Хай схитнеться —
 Жито усміхнеться:
 Тіль!
 Тіль.

РОМАШКА

На стрункій, високій ніжці —
 Біля річки на лужку —
 У косинці-білосніжці
 Стрів я квітоньку таку.

ПОГОЙДАТИСЯ ГОРОБЧИК ЗАХОТІВ

Погойдатися горобчик захотів:
 До билиночки у гості, прилетів.
 Сів на самому вершечку: «Цінь-цвірінь!
 Погойдай мене, билиночко, підкинь».

Сколихнулася билиночка умить,
 А навколо — сонце, квіти, гай шумить.
 Ой, як весело навколо — грає гай.
 Ще горобчика, билинко, погойдай!

Марія Познанська
 ("Калинонька")

Ярослава Хруник

* * *

Україно мила,
Ти, як ясне сонце,
Що раненько вставши,
Гляне у віконце.

Твоя ніжна мова
Мила нам і рідна,
Всі ми її любим –
Вона і не бідна.

Висловити вміє
Все, що схоче думка.
А гумору в неї
Завжди повна сумка.

Любим свою мову.
Вона нам потрібна,
Всюди і у всьому
Вона необхідна.

Олександр Олесь

О слово рідне...

О слово рідне! Орле скутий!
Чужинцям кинуте на сміх!
Співочий грім батьків моїх,
Дітьми безпам'ятно забутий.

О слово рідне! Шум дерев!
Музика зір блакитнооких,
Шовковий спів степів широких,
Дніпра між ними левій рев...

О слово! Будь мечем моїм!
Ні, сонцем стань! Вгорі спинися,
Осяй мій край і розлетися
Дощами судними над ним.

Олександр Олесь

Рідна мова в рідній школі!

Рідна мова в рідній школі!
Що бринить нам чарівніш?
Що нам ближче, і миліш,
І дорожче в час недолі?!

Рідна мова! Рідна мова!
Що в єдине нас злива, –
Перші матері слова,
Перша пісня колискова.

Як розлучимось з тобою,
Як забудем голос твій
І в вітчизні дорогій
Говоритимем чужою?!

Краще нам німими стати,
Легше гори нам нести,
Ніж тебе розп'ясти,
Наша мово, наша мати!

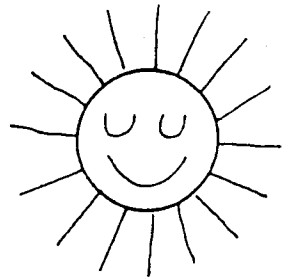
Ні! В кім думка прагне слова,
Хто в майбутнім хоче жить,
той всім серцем закричить:
«В рідній школі рідна мова!»

І спасе того в недолі
Наша мрія золота,
Наше гасло і мета!
Рідна мова в рідній школі.

(“Ключі до рідного”)

Орляча Розвага

ЧАП - ЧАЛАП

ДОЩИК ПАДАЄ. ЦЯП-ЦЯП...

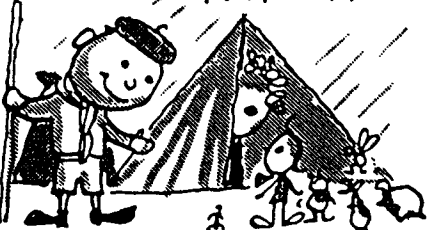

-ХТО ІДЕ ТУТ?
-ЧАП-ЧАЛАП!

-ХТО ЗА НИМ?
-ОНИСИМ,

МУШКА,
МИШКА
МУРАШКА,
ЩЕ Й МАЛЕНЬКА
ЧЕРЕПАШКА.

-ЧИ ПРИЙМЕШ НАС, ДРУЖЕ,
БО МИ ЗМОКЛИ
ТРОХИ-ДУЖЕ.

-ТУТ ЗАХОДЬТЕ ДО ШАТРА
НОВАКА ПЕТРА!

ОСЬ ШАТРО
І ПЕТРО!
КУЧЕРЯВИЙ,
ДО РОЗМОВ
ВІН ЦІКАВИЙ.

КАЖЕ: - МОВ
НАУЧИТЬ МЕНЕ, ПРОШУ:

ОЧЕРЕТІВ „ШУ-ШУ-ШУ“

КОМАРОВОГО „ЗЗУ-ЗЗУ“

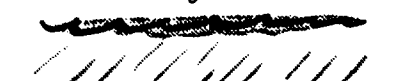
РОЗУМІТИ
ПО-МИШАЧАЧОМУ,

ПО-КОТЯЧОМУ.
ТЕЖ УМІТИ
ШВАРГОТІТИ

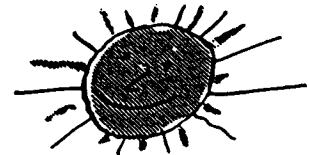
ПО-КРУТЯЦЬКОМУ,
ПО-НІЯЦЬКОМУ.

ДОЩИК ПАДАВ...
ДЕНЬ І ДВА -
ЦЯП-ЦЯП-ЦЯП...

ЧАП-ЧАЛАП
ВЧИВ ПЕТРА:
„ШУ-ШУ-Ш-У,
ТРА-ТА-ТА...“

РАПТОМ СОНЦЕ
ЗАСВІТИЛО -
ЛЮБО-МИЛО.

ВИЙШЛИ НОВАКИ З ШАТРА,
СЛУХАЮТЬ ПЕТРА.

А ПЕТРО,
ЦЕЙ НОВАК,
КАЖЕ ТАК:

„ВСЕТІАЧУАН УМОЖУЧ І
ВСЕТІАРУЦ ЕН ОГОВС!“

НОВАКИ АЖ СІЛИ!
ПРІЛИ, ПРІЛИ,
ПРІЛИ, ПРІЛИ,
ВРЕШТІ ЗРОЗУМІЛИ!

ВИ, МАЛЕНЬКІ ЧИТАЧІ,
ЗРОЗУМІЛИ ТЕЖ, ЧИ НІ?

ПОРАДИ МУДРОЇ СОРОКИ

Листи для Мудрої Сороки слати на адресу Редакції / див.: II стор. обкладинки/ з допискою: "Для Сороки".

ДОРОГА СОРОКО!

На Раді Орлиного Вогню нас учили, що по шістьох тижнях у Пласті дитина має скласти заяву вступу. А в нас на свічечці гніздова викликала дітей і дала їм жовті новацькі хустини. Ніякої заяви там не було. Чи це правильно? Ромко

ДОРОГИЙ РОМКУ!

Кожний новий новак і новачка має вивчити напам'ять і виголосити перед гніздом заяву вступу: "Хочу бути добрим пластовим новачком. Прошу прийняти мене до новацького гурту". Це є їх перше велике досягнення в новацтві. Надання хустки без заяви означає, що дитина дістала її за дурно. Це дуже невиховно! Сорока

Ж Ж Ж

ДОРОГА СОРОКО!

Чи хлопці можуть бути "сестричками" для новачок? Бабу

ДОРОГА Бабу!

Тільки у виняткових випадках. Зате пластунки, що покінчили 16 років і мають вимаганий вишкіл, можуть бути виховницями в частинах новаків.

Сорока

Ж Ж Ж

ДОРОГА СОРОКО!

Як довго повинен тривати новацький табір? Панас

ДОРОГИЙ ПАНАСЕ!

Ідеально - три тижні. У двох тижнях важко перевести повноцінну таборову програму. Чотиритижневі табори теж можуть бути успішні, але для наймолодшого новацтва - це задовго. Сорока

Ж Ж Ж

ДОРОГА СОРОКО!

Деякі сестрички носять спіднички по кістки; інші ж - тільки міні. Як бути? Заінтригований

ДОРОГИЙ ІНТРИГОВАНИЙ!

Щось ти занадто цікавишся жіночим одягом. Пластова спідничка повинна сягати на одну ширину долоні над або під яблуком коліна.

Сорока

Ж Ж Ж

З М І С Т

ВІД РЕДАКЦІІ.....	1
ЩО РОЗКАЖЕМО НОВАЦТВУ?	
У пластовому таборі.....	2
Кіт та миша.....	3
Про те, як зірка на землі стала айстрою.....	5
МАЙСТРУЄМО: Картини - Сес. Ліда Пруська.....	7
ДІТИ СПІВАЮТЬ	
Світязь - Струцюк/Пашкевич.....	8
Ой, під гасм, гасм.....	10
Гей, до сонця.....	10
Ой, ставаймо сестри.....	11
Хто то там.....	11
НОВАЦЬКИЙ ТАНОК: Сінокоси.....	12
ЧИ ЗНАЄТЕ, ЩО... - Сіра Орлиця Стаха Гойдиш.....	13
ІГРОВИЙ КУТОК:	
Через перешкоди.....	14
Метання у щит.....	14
Напад індіанців.....	14
Білки.....	15
Пізнай листок.....	15
Сторожа.....	15
Змагання з пляшками.....	16
Бараболяні ляльки.....	16
Свисток у колі.....	16
САМОДІЯЛЬНА ГРА:	
Ромко - Бомко - О. Федейко.....	17
Солом'яний бичок.....	26
Іван - Побиван.....	27
ІЗ ПРИРОДНИЧОГО ЗАПИСНИКА	
Розповідь про життя ведмедів - С. О. Стаха Гойдиш.....	29
Про ведмедя і хитрих звірят І. С.....	34
Павучий канібалізм - С. О. Орест.....	35
РОЗГАДАЙТЕ? - Ірина Ковальська і Галина Шумська.....	36
ПРИКАЗКИ.....	37
ВІСТІ З УКРАЇНИ.....	38
ЦІКАВЕ ЗВІДУСІЛЬ	
Руській дитині.....	39
Спить озеро - Леся Українка.....	39
Тиша вечірня - Григорій Чубай.....	40
До школи - Роляник.....	40
Вітер - Ігор Калинець.....	41
Хмара - Ігор Калинець.....	41
Між нами - Україно... - Оксана Калитяк.....	42
Тихе і дзвінке - І. П.....	42
Хор лісових дзвіночків.....	42
Ромашка - Марія Познанська.....	43
Погойдатися горобчик захотів - Марія Познанська.....	43
Україно мила - Ярослава Хруник.....	44
О слово рідне - Олександр Олесь.....	44
Рідна мова в рідній школі - Олександр Олесь.....	44
ОРЛЯЧА РОЗВАГА.....	45
ПОРАДИ МУДРОЇ СОРОКИ.....	46